

Gönderim: 13.01.2022

Düzeltilme: 20.04.2022

Kabul: 27.07.2022

Tür: Araştırma Makalesi

Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitim modeline yönelik sosyal hizmet öğrencilerinin görüşleri

İshak Aydemir^a

Vehbi Ünal^b

M. Burak Gönültaş^c

Bülent Öngören^d

Nermin Kuruçay^e

^a Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0001-8910-9413

^b Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ORCID: 0000-0003-3827-6339

^c Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0001-9132-1464

^d Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ORCID: 0000-0003-1288-0765

^e Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü ORCID: 0000-0001-6185-3769

Özet

Bu çalışmanın amacı, Covid-19 Pandemi sürecinde başlatılan zorunlu uzaktan eğitim modelinin işleyişi, uygunluğu, etkililiği, verimliliği ve uygulama temelli bir meslek olan sosyal hizmet derslerinin bu şekilde sunulmasının uygunluğu konusunda sosyal hizmet öğrencilerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Bu çalışmada, genel tarama modeli esas alınmıştır. Çalışmaya 824 öğrenci katılım sağlamıştır. Covid-19 pandemisi nedeniyle katılımcılarla yüz yüze görüşme olanağı olmadığından e-anket yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Sosyal hizmet öğrencilerinin %77,5'i uzaktan eğitimin uygulamalı derslerinin etkili verilmesini olumsuz etkilediğini; %93,2'i örgün eğitimin uzaktan eğitim modelinden daha verimli olduğunu; %78,1'i uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin sağladığı olanakları sunmadığını; %80,6'sı uzaktan eğitimin uygulamalı dersleri öğrenmeyi kısıtladığını; %76,2'si uzaktan eğitimin yaşam stiline uygun bulmamakta; %92,3'ü uzaktan eğitimin öğrenciyi daha aktif hale getirmediğini; %74,8'i uzaktan eğitim ihtiyaç duyduğu eğitimler için uygun bir alternatif olarak görmediğini; %85'i eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşimin gerekli olduğuna inanmakta; %28,2'i uzaktan eğitim gereksiz bulmakta, %50'si gerekli bulmakta; %41,7'si uzaktan eğitimi etkisiz bir eğitim modeli olarak görmekte, %21,8'i kararsız ve %36,4'ü ise etkili bir eğitim modeli olarak görmekte; %76,5'i uzaktan eğitim öğrencilerin sosyalleşme gereksinimlerini engellediğini; %75'i uzaktan eğitimde öğrencinin pasif kaldığını; %58,5'i uzaktan öğretimin gelecekte yüz yüze eğitimden daha çok tercih edileceğini düşünmemektedir.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, yüz yüze eğitim, internet, e-sınav, mesleki uygulama

Opinions of social work students on the distance education model in the covid-19 epidemic process

Abstract

The purpose of this study is to determine the views of social work students on the functioning, suitability, effectiveness, efficiency of the compulsory distance education model initiated during the Covid-19 Pandemic process and the appropriateness of presenting social work lessons, which is an application-based profession, in this way. This study is based on the general screening model.

Kaynak Gösterme

Aydemir, İ., Ünal, V., Gönültaş, M. B., Öngören, B. ve Kuruçay, N. (2022). Covid-19 salgını sürecindeki uzaktan eğitim modeline yönelik

sosyal hizmet öğrencilerinin görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 8(2), 124-150.

<https://doi.org/10.51948/auad.1057563>

Eight hundred twenty-four students participated in the study. Due to the Covid-19 pandemic process, there was no face-to-face interview opportunity with the participants, so data were collected using the e-survey method. 77.5% of social service students stated that distance education negatively affected the effective teaching of practical lessons; 93.2% of them stated that formal education is more efficient than the distance education model; 78.1% of them stated that distance education could not provide the opportunities provided by face-to-face education; 80.6% of them stated that distance education restricts learning the practical courses; 76.2% of them found that the 19th. distance education was not suitable for their lifestyle; 92.3% of them stated that distance education does not make the student more active; 74.8% of them did not see distance education as a suitable alternative for the educations they needed; 85% of them do not believe that face-to-face interaction is necessary for their education to be carried out in the best possible way; 28.2% of them found distance education unnecessary, 50% of them found it necessary; 41.7% of them saw distance education as an ineffective education model, 21.8% of them were undecided, and 36.4% of them saw it as an effective education model; 76.5% of them stated that distance education prevents the socialization needs of students; 75% of them stated that the student remained passive in distance education; 58.5% of them do not think that distance education will be preferred over face-to-face education in the future.

Keywords: Distance education, face-to-face education, internet, e-exam, professional practicum

Giriş

Farklı etkenlerden dolayı eğitim öğretim süreçleri zaman zaman kesintiye uğrayabilmektedir. Hızla yayılan salgın hastalıklar, yıkıcı depremler, olumsuz hava koşulları vb. nedenler okulların zaman zaman uzun veya kısa sürelerle kapanmasına neden olabilmektedir. Okulların kapanması eğitim etkinliklerinin aksamasına neden olduğu için bu konuda farklı çözümlerin üretilmesi gereği ortaya çıkmıştır. Bu çözümlerden biri olan uzaktan eğitim, teknolojik gelişmelerin de getirdiği olanaklar kullanılarak yaşamın bir parçası haline gelmiştir (Özgül, Ceran ve Yıldız, 2020). Salgın sürecinde okulların uzun süre kapalı kalması nedeniyle uzaktan eğitim modeli, nerdeyse bütün öğretim düzeylerinde zorunlu model haline gelmiştir.

Uzaktan eğitim modeli ülkemizde uzun süreden beri uygulanan fakat ülkemizdeki bütün eğitim ve öğretim düzeylerinde uygulanmasına yönelik olarak daha önce yapılmış bir altyapı ve akademik yapı hazırlığı bulunmamaktadır. Ayrıca, öğrencileri, akademisyenler, okul yönetimleri ve öğrencilerin aileleri de bu sürece hazırlıksız yakalanmıştır. Covid- 19 salgını zorunlu olarak ülkemizdeki ve dünyadaki çoğu ülkede her düzeydeki eğitim ve öğretim kademelerinde zorunlu hale gelmiştir. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde bu konuya hazırlıksız yakalanmış, hızlı bir şekilde farklı online uygulamaların (Zoom, Adobe Connect, Microsoft Teams, Perculus, EBA, gibi) kullanıldığı bir sürece girilmiştir. Hem öğrencilerin, hem akademisyenlerin, hem öğrenci ailelerinin ve hem de okul yönetimlerinin alışık ve hazır olmadığı bir sürecin içinde bu uzaktan eğitim modeli uygulanmaya başlandı. Bu süreçte uzaktan eğitim ile verilen ve uygulamaya dayalı bir eğitim modelini benimseyen sosyal hizmet mesleğinin eğitimine ilişkin öğrencilerin deneyimleri ve görüşleri merak konusu olmuştur. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, Covid-19 Pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim

modelinin işleyişi, uygunluğu, etkililiği, verimliliği ve uygulama temelli bir meslek olan sosyal hizmet derslerinin bu şekilde sunulmasının uygunluğu konusunda sosyal hizmet öğrencilerinin deneyim ve görüşlerinin belirlenmesidir.

Sosyal Hizmet Eğitimi

Sosyal hizmet, uygulamaya dayalı bir meslek ve sosyal değişimi ve gelişimi, sosyal uyumu ve insanların güçlenmesini ve özgürleşmesini destekleyen bir akademik disiplindir. Sosyal adalet ilkeleri, insan hakları, toplu sorumluluk ve çeşitliliklere saygı, sosyal hizmetin merkezinde yer alır. Sosyal hizmet teorileri, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerli bilgilerle desteklenen sosyal hizmet, yaşam zorluklarını ele almak ve refahı artırmak için insanları ve yapıları birleştirir (IFSW [International Federation of Social Workers], 2014). Sosyal hizmet eğitimi bu nosyonla verilmektedir.

Sosyal hizmet eğitiminin tarihsel geçmişine bakıldığında dünyada 1800'lü yılların sonlarında Avrupa öncülüğünde başladığı görülmektedir (Campanini, 2010 akt. Saruç ve Aslantürk, 2021). 1899'da Amsterdam'da ilk sosyal hizmet okulu açılmıştır (Acar ve Çamur Duyan, 2003). Türkiye'de ise 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisinin Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı bünyesinde kurulması ile resmi olarak sosyal hizmet eğitiminin başladığı bilinmektedir (Altındağ ve Aykara, 2018). 1961 yılında başlanan sosyal hizmet eğitimi 2002 yılına kadar Hacettepe Üniversitesi tarafından tek bir bölüm olarak verilmiş (Alptekin, Topuz ve Zengin 2017), daha sonra 2002 yılında Başkent Üniversitesinde de verilmeye başlanmıştır. Günümüzde ise sosyal sorunların artması nedeniyle sosyal hizmet uzmanına duyulan ihtiyaç doğrultusunda Türkiye genelinde pek çok üniversitede sosyal hizmet bölümü açılmıştır (Işıkhana, Erbay, Akçay ve Ege, 2016). Türkiye'de mevcut güncel verilere bakıldığında 68 aktif 23 pasif olmak üzere toplam 91 sosyal hizmet lisans programı bulunmaktadır. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneğine göre 2019 yılı Sosyal Hizmet Bölümlerinin toplam kontenjan sayısı 6.944 olup 2023 yılında muhtemel mezun sayısı 51.786 olarak öngörülmektedir (Saruç ve Aslantürk, 2021).

2019 yılından 2021 yılına kadar sosyal hizmet lisans eğitimi veren programların sayıları artmıştır. 2021 YÖK Atlas incelendiğinde, Türkiye'de Kıbrıs dahil olmak üzere 83 Fakülte (64 Kamu, 19 Vakıf üniversitesi), 7 Yüksek okulda (6 Kamu, 1 Vakıf) olmak üzere toplamda 90 lisans programı ile sosyal hizmet eğitimi verilmektedir. Kıbrıs'ta 3 üniversitede sosyal hizmet lisans programı bulunmaktadır. Kamu üniversitelerindeki 64 lisans programının

48’inde gündüz eğitimi, 11 programda ise gece eğitimi (II. Öğretim) ve 4 programda ise uzaktan eğitim ile eğitim verilmektedir.

Sosyal hizmet bölümleri genellikle sağlık bilimleri fakülteleri, iktisadi ve idari bilimler fakülteleri, sağlık yüksekokulları ve fen edebiyat fakülteleri bünyesinde eğitim vermektedirler. Ama büyük çoğunluğu sağlık bilimleri fakültelerinin bünyesinde eğitim vermektedir (Aydemir sevim, 2019).

Covid-19 Salgın Sürecinde Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitimin geniş bir ifadesi yapıldığında; dijital ya da yazılı iletişim kaynakları aracılığı ile gerçekleştirilen zaman ve mekândan kaynaklı oluşan sınırlılığı ortadan kaldıran çok çeşitli öğrenme faaliyetini kullanıcılara sunan planlanmış, tasarlanmış disiplinler arası biçimsel bir öğrenme faaliyetidir (Altıparmak vd., 2011).

Uzaktan eğitim, çevrimiçi (online), uzaktan öğrenme, açık öğretim, web tabanlı öğrenme gibi değişik ve birbirlerinin yerine kullanılan bir kavramdır (Tuncay, 2020). Uzaktan eğitim, gelişen yeni teknolojilerin bir uzanımıdır (Dündar vd., 2017). Örgün eğitimin yeterli olmadığı durumlarda, yetişkin bireylerin öğretim sistemi içinde yer alması için kullanılmaya başlanmış (Özbay, 2015) daha fazla bireyin eğitim görmek istemesi gibi nedenlerle giderek yaygınlaşmıştır (Yalın, 2007). Günümüzde farklı ülkelerde, farklı türdeki eğitim-öğretim sorunlarının çözümü için uzaktan öğretim yönteminden yararlanılmaktadır (Dündar vd., 2017).

Taylor’ın (2001) sınıflandırmasına göre uzaktan eğitim temelde dört kuşak gelişme süreci izlemiştir;

1. Klasik Yazışma Modeli: okuma ve çalışma çıktılarının mektup haberleşmesi biçimde aktarılması ile gerçekleşen ilk uzaktan eğitim modelidir.
2. Çokluortam (Multimedya) Modeli: Metin çıktılarının yanı sıra ses ve görüntü kayıtları, etkileşimli videolar (televizyon yayınları) ve bilgisayar tabanlı öğrenme tekniklerini içeren modeldir. Eğitim büyük oranda asenkron (eş zamanlı olmaksızın) verilmektedir. Buna iyi bir örnek Türkiye’de Anadolu Üniversitesi’nde yaklaşık 40 yıldır verilmekte olan açık öğretim fakültesi eğitimidir. Ayrıca, Atatürk ve İstanbul Üniversitesi’nde de bu açık öğretim modeli günümüzde kullanılmaktadır (Akt. Tuncay, 2020).
3. Tele-öğrenme Modeli: “Öğrenci ve öğreticinin mekânda ayrı zamanda aynı yerde oldukları senkronize (eş zamanlı) eğitim modelidir. Ses, telefon, video konferansları, televizyon ve radyo yayınları kullanılmaktadır.

4. Esnek Öğrenme Modeli: Çevrimiçi eğitim de denilebilecek çoklu ortam etkileşimi, webe internet tabanlı erişim, bilgisayar destekli, dersin niteliğine göre eş zamanlı olan öğrenci-öğreten etkileşimi yoğun ve dersle ilgili bilgi ve belge paylaşımı yapılabilen paylaşım ve tartışma forumları kullanılmaktadır (Akt. Tuncay, 2020).

Yaklaşık olarak 1700'lü yıllarda başlayıp günümüze kadar uzanan uzaktan eğitim köklü bir tarihe sahiptir (İşman, 2008). Türkiye'de uzaktan eğitimin geçmişi her ne kadar 70-80 yıl öncesine gitse de bugünkü anlamına yakın olacak nitelikteki uzaktan eğitim 1970'lerde görülmeye, gerçek anlamda da 1982'li yıllarda uygulanmaya başlanmıştır (Demir, 2014). Görüldüğü gibi, ülkemizde daha önce uzaktan eğitim modeli uygulama çalışmaları başlamış olmakla birlikte ilk defa kapsamlı olarak 1982-1983 öğretim yılında Açık öğretim Sistemine başlayan Anadolu Üniversitesi, hizmet alanlarını sürekli genişleterek açık ve uzaktan öğretim alanında lider bir kurum haline gelmiştir (Dündar vd., 2017). Payne ve Askeland (2008), sosyal hizmet eğitiminde dördüncü kuşak esnek öğrenme modelinin uzaktan eğitim modeline uygun olduğunu ve bu modelin örgün eğitime en yakın model olduğunu belirtmiştir. Ancak, ülkemizde sosyal hizmet eğitimi için bu modelin örgün eğitime en yakın model olup olmadığı bilinmemektedir. Çünkü, sosyal hizmet eğitiminin uzaktan eğitim modeli ile verilme sürecine baktığımızda son birkaç yıldır verildiği görülmektedir. Bunun için bilimsel araştırmalarla bu durumun ortaya konulması gerekir.

Dünya Sağlık Teşkilatı tarafından 2020 yılında Covid-19 Pandemisi ilan edildikten sonra, virüsün yayılmasının önlenmesi amacıyla (Daniel, 2020), hızla artan vaka sayısı ve buna bağlı olarak ölümlerin artması devletler nezdinde önlemler almayı zorunlu hale getirmiştir (Wnag ve ark., 2020). Ancak salgının artan ve yayılan etkileri, eğitim-öğretim süreçlerinin uzun bir süre uzaktan eğitim ile yürütülmesini zorunlu kılmıştır (Selçuk, Gencer ve Karataş, 2021). Bu nedenlerden dolayı tüm okulların da tam veya kısmi kapanması süreci başlamış ve ülkemizde vaka sayısının hızla artması ve pandeminin uzun süreceğinin anlaşılması nedeniyle YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) 26 Mart 2020 tarihinden itibaren 2019-2020 akademik yılı bahar döneminde önlisans, lisans ve lisansüstü eğitim programlarının sadece uzaktan eğitim, açık öğretim ve dijital öğretim imkânları ile sürdürülmesine karar vermiştir (YÖK, 2020a). Daha sonra 2020-2021 pandemi sürecinin etkilerinin ve riskin devam etmesi nedeniyle 2020-2021 Güz ve Bahar dönemlerinde de uzaktan eğitim modeli ile eğitim ve öğretime devam edilmesi kararlaştırılmıştır. Örgün eğitim yerine uzaktan eğitim modeli bu zorunluluk nedeniyle tercih edilmiştir. Ülkemizdeki bütün üniversiteler, uzaktan eğitim için farklı yöntemler ve erişimi sağlayan programlar kullanmışlardır. Üniversitelerin bu taleplerine

karşılık verecek erişim programlarının sınırlı olması nedeniyle ilk başlarda sorunlar yaşanmış ve daha sonra bu programların yaygınlaşmasıyla 2021 yılı güz ve bahar dönemlerinde yaygın olarak kullanılmıştır. Her üniversitenin kullandığı erişim programının hızı, doküman yükleme, kaydetme, yüzyüze ve sesli görüşme olanağı sağlama vb. farklılıklar göstermektedir.

Pandemi gibi kriz dönemlerinde uzun dönemli planlar yapmak zordur. Covid-19 pandemisi de bu kriz dönemlerinden biridir. Bu süreçte üniversiteler tüm dersler için uzaktan eğitim süreçlerini başlatmak zorunda kalmışlardır. Önceden hazırlıklı olmayan bazı üniversiteler çok zorlanırken, gerekli hazırlık ve altyapısı olan üniversitelerin bu süreçten çok az olumsuz etkilenmişlerdir (Durak, Çankaya, İzmirli, 2020). Uzaktan eğitim modeli bu nedenle bir zorunluluk haline gelmiştir. Diğer ülkeler gibi uzaktan eğitim modeli konusunda yetersiz deneyime ve altyapıya sahip olması nedeniyle ülkemizde de modelin uygulanmasında çeşitli zorluklarla karşılaşmıştır. Örneğin, öğrenciler tarafından doğrudan aktarılan bilgiler doğrultusunda; internet altyapı sorunları, öğrencilerin internete erişim sağlayacak kişisel bilgisayar, laptop veya tabletlerin olmaması, öğretim elemanlarının da sisteme yabancı olması ve nasıl kullanılacağı konusunda yetersiz bilgi ve deneyime sahip olması, derslerin işleyişi, sınavlar ve değerlendirme konusunda ne yapılacağı konusundaki belirsizliklerle karşılaşmıştır. Birleşmiş Milletler raporuna göre dünyada 770 milyon kişi okulların kapanmasından etkilenmiştir “(Zhong, 2020). Ayrıca Yüksek Öğretim Kurumu (18 Mart 2020 Basın Bildirisi) pandemi sonrası süreçte derslerin hibrid model diye adlandırılan, bir kısmı online, bir kısmı yüz yüze olacak şekilde verilmesi yönünde bir karar almıştır. Yani online eğitim modeli pandemi sonrasında da gündemimizde olacaktır.

Sosyal hizmet eğitimi salgın sürecinin başlangıç aşamasından itibaren yaklaşık üç akademik dönemde uzaktan eğitim modeli ile verilmiştir. 2021-2022 Güz Döneminden itibaren hibrit modellerle sosyal hizmet eğitimi verilmiştir. Sosyal hizmet eğitimi, alanda uygulanabilir olmayı gerektirmektedir (Department of Health, 2002). Uygulamaya aktarılabilir bir sosyal hizmet eğitiminin verilmesi çok önemlidir (Simpson vd. 2010). Sosyal hizmet, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal yaşamda değişen ve karmaşık koşullara cevap verebilecek becerilere, yaratıcı ve etkin düşünme ve hareket etme araçlarına sahip olmaları gerektiğini ortaya koyan bir meslektir (Adamson, 2011). Sosyal hizmet doğası gereği uygulama temelli bir meslek ve disiplindir. Derslerinin çoğunluğu pratik uygulamayı gerektirmektedir. Dolayısıyla, derslerin yüz yüze verilmesinin önemi buradan kaynaklanmaktadır. Buna karşın, 2020 Mart ayından itibaren başlayan Covid-19 Pandemi süreci bütün dünyada olduğu gibi ülkemizi de etkileyerek

her alanda yeni düzenlemelerin yapılması gereği doğmuştur. Salgın, uygulamaya dayalı derslerin yoğunlukta olduğu sosyal hizmet eğitiminde de önemli zorluklara yol açmıştır (Selçuk, Gencer ve Karataş, 2021). Örneğin, Malezya ve diğer ülkelerde benzer biçimde sosyal hizmet alan uygulamasının, en fazla olumsuz etkilenen özellikleri barındırdığı belirtilmektedir. Çünkü salgınla verimliliğini yitiren sosyal hizmet alan uygulaması, müfredatın önemli ve ayrılmaz bir parçasıdır (Walsh, Gulbrandsen ve Lorenzetti, 2019, akt. Selçuk, Gencer ve Karataş, 2021). Bu ilk iki sömestrde uzaktan eğitim yöntemi ile verilen sosyal hizmet eğitiminin sosyal hizmet öğrencileri açısından etkili olup olmadığı, uygulamalı derslerin işleyişini etkileyip etkilemediği, derslerin bu şekilde verilmesinin ve bu yöntemi uygun bulup bulmadıkları, aksayan yönleri ve sürece ilişkin olarak bu modelde sosyal hizmet eğitiminin verilip verilemeyeceğine ilişkin görüşleri merak konusu olmuştur. Ayrıca, yapılan literatür taramasında Ülkemizdeki konuya ilişkin bazı çalışmalarda ise teknoloji kullanımının, sosyal hizmet akademisyenleri (Ege ve Altındağ, 2018) ve sosyal hizmet eğitimi (Buz ve Afyonoğlu, 2022; Saruç ve Aslantürk, 2021; Selçuk, Gencer ve Karataş, 2021; Tuncay, 2020) üzerinden incelendiği görülmektedir. Sosyal öğrencileri ile yapılan çalışma sayısının yetersizliği de bu alanda çalışma yapma gereğinin ortaya koymaktadır.

Üniversitelerin zorunluluk nedeniyle acil olarak uzaktan eğitime başlamaları nedeniyle eğitim sürecinin en önemli insan kaynağı girdisi olan öğrencilerin gözüyle gerek günümüz teknolojik gelişmelerinin dayattığı bir sonuç olarak ve gerekse pandemi sürecinin bir parçası olarak karşımıza çıkan ve verilen uzaktan eğitim yönteminin değerlendirilmesi, etkililiği, verimliliği, karşılaşılan sorunların belirlenmesi ve bu konuda literatüre, akademisyenlere, üniversitelerin yönetimlerine ve konunun paydaşlarına (YÖK, internet erişim firmaları, bilgisayar teknolojileri üreten firmalar, aileler, devlet yönetimine vb.) bilgi kaynağı oluşturacak olması çalışmanın en önemli katkısı olarak düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışmada, genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri geçmişte veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeye amaçlayan konu olan olay, durum birey ve nesne kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışır (Karasar, 2017). Çalışmanın amacı doğrultusunda sosyal hizmet öğrencilerinin belirlenen anket formundaki

sorulara ilişkin görüşleri betimlenmeye çalışılmış ve olduğu şekilde müdahale edilmeden ortaya konulduğu için genel tarama modeli seçilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evreni Türkiye'deki lisans düzeyindeki sosyal hizmet bölümlerinde öğrenim gören bütün öğrencilerden oluşmaktadır. Evrenin tam olarak hacmi bilinmemektedir (Yaklaşık 20 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir). Bu nedenle örnekleme yapılmıştır. "Araştırma, 0,05 örneklem hatası ve %95 güven aralığında yapılan örneklem hacmi hesaplamasında 384 kişinin katılımının yeterli olacağı hesaplanmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004). Çalışmaya 824 öğrenci katılım sağlamıştır. Covid-19 pandemi süreci nedeniyle katılımcılarla yüz yüze görüşme olanağı olmadığından e-anket yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı doğrultusunda anket formu hazırlanmıştır. Anket için madde havuzu oluşturulurken ilk olarak konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Amaca uygun olarak uzaktan eğitim modeline yönelik olarak öğrencilerin görüş ve düşüncelerini belirleyen sorular literatür taraması doğrultusunda hazırlanmıştır (Can, 2020; Keskin ve Özer Kaya, 2020; Kürtüncü ve Kurt, 2020; Saruç ve Aslantürk, 2021; Serçemeli ve Kurnaz, 2020). Anket formunda katılımcıları tanıttıcı bilgileri (yaş, cinsiyet, sınıf), internet ağı ve bilgisayar gibi teknolojik araçlara sahip olma durumu ve uzaktan eğitim modeline ilişkin görüşlerini sorgulayan sorular yer almaktadır.

Covid -19 Pandemi sürecinde ülkemizde ve diğer ülkelerde olduğu gibi salgının yayılmasının önlenmesi amacıyla alınan tedbirler kapsamında yüz yüze görüşme olanağı sağlanamadığı için çalışmanın veri toplama aracı için e-anket oluşturulmuştur. Etik kurul onayından (21.01.2021 tarih ve 47 nolu) sonra verilerin toplanması için araştırmacılar tarafından anket ve ölçek için oluşturulan ilgili link öğrencilerin sosyal medya platformları (whatsapp, instagram, facebook gibi), öğrenci kulüpleri, sivil inisiyatifleri ile iletişim sağlanarak anketlerin elektronik ortamda doldurulması sağlanmıştır. E-anketin başlık bölümünde yazılı bilgilendirilme eklenmiş olup bu vasıta ile öğrencilerin bilgilendirilmiş onayları alınarak veriler toplanmıştır. Anketin uygulanması için sosyal hizmet öğrencilerinin yukarıda bahsedilen platformlar vasıtasıyla ulaşılmış olup toplamda 824 öğrenci katılım sağlamıştır. Veriler, etik kurul onayından sonra toplanmıştır. Anketlerin tamamı e-anket olarak

doldurulmuştur. Araştırmanın verileri, Nisan- Mayıs 2021 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler, salgın sürecinin ilk iki dönemini kapsamaktadır.

Veri Analizi

Veriler toplandıktan sonra, SPSS 21. Programında veri tabanı oluşturularak veriler veri tabanına işlenmiş ve sonra program kapsamında katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve uzaktan eğitim modelinin işleyişine ilişkin görüş ve beklentilerini içeren verilerin analizi yapılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgular tablo ve grafikler şeklinde düzenlenerek bulgular sayı ve yüzdeler şeklinde verilmiştir. . Verilerin analizinden önce eksik veya gelişigüzel doldurulan 73 katılımcının verileri çalışmaya dahil edilmemiştir.

Etik Konular

Çalışma daha önce yayınlanmamıştır ve yayınlanmak üzere hâlihazırda başka bir yayın organına gönderilmemiştir. Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır. Makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulu'ndan 21.01.2021 tarih ve 47 nolu kararı ile izin alınmıştır. Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır. Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Bulgular ve Yorumlar

Çalışmanın amacı doğrultusunda öğrencileri tanıtıcı sosyo-demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, sınıf), internet erişimine ilişkin bilgiler, uzaktan eğitim modeline ilişkin görüşlerine ilişkin bulgular aşağıda yer alan tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1		
<i>Sosyo-Demografik Bilgiler</i>		
Cinsiyet	n (824)	%
Kadın	722	87,6
Erkek	102	12,4
Sınıf		
1. Sınıf	218	26,5
2. Sınıf	242	29,4
3. Sınıf	178	21,6
4. sınıf	186	22,6
Yaş		
Minimum		18
Maksimum		33
Ortalama		20,69
Standart sapma		1,71

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin %87,6'sı kadın, %12,42'ü erkek; %26,5'i 1. Sınıf, %29,4'ü 2. Sınıf, %21,6'sı 3. Sınıf ve %22,6'sı 4. Sınıfta okumaktadır. Minimum yaş 18, maksimum yaş 33, ortalama yaş 20,69 ve standart sapma ise 1,71 olarak belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 2		
<i>İnternet Erişimi İle İlgili Bilgiler</i>		
Öğrencilerin bulunduğu yerde sürekli erişim sağlanabilen bir internet ağının bulunma durumu	n	%
Evet	630	76,5
Hayır	194	23,5
Derslere erişim sağlama yöntemi		
Cep telefonundan	332	40,3
Evimizdeki sabit internetten	454	55,1
İşyerimizdeki sabit internet	2	0,2
Komşunun internetinden	36	4,4
Derslere erişimde internet ile ilgili sorun yaşama durumu		
Evet	272	33,0
Bazen	420	51,0
Hayır	132	16,0
Kendilerine ait bir sabit bilgisayar veya laptop olup olamama durumu		
Evet	420	51,0
Hayır	404	49,0
Evde kendileriyle birlikte aynı anda uzaktan eğitim ile derse giren birilerinin olma durumu		
Evet	598	72,6
Hayır	226	27,4
Ders esnasında internet kopukluğu yaşama düzeyi		
Sık sık	134	16,3
Arasına	456	55,3
Çok nadir	204	24,8
Hayır	30	3,6

Öğrencilerin %76,5'nin sürekli kullanabileceği bir internet ağına sahip ve %23,5'nin ise sürekli kullanabileceği bir internet ağına sahip değil; %40,3'ü cep telefonundan, %55,1'i evindeki sabit internetten, %4,4'ü komşusunun internetinden ve %22'isi ise işyerindeki internette derslere erişim sağlamakta; %33'ü derslere erişimde internet erişimi ile ilgili sorun yaşamakta, %51'i bazen ve %16'sı sorun yaşamamakta; %51'inin kendine ait sabit bir bilgisayar veya laptopa sahip, %49'u nun ise sabit bilgisayar veya laptopu yok; %72,6'ı ile birlikte aynı anda uzaktan eğitim ile derse giren yakınları var, %27,4'nün ise kendisiyle birlikte aynı anda uzaktan eğitim ile derse giren yok; %16,3'ünün ders esnasında interneti sık sık kopmuş, %55,3'ün arasıra kopmuş, %24,82'inin çok nadir kopmuş ve sadece %3,6'sının hiç interneti kopmamıştır (Tablo 2)

Tablo 3					
<i>Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri</i>					
Görüşler	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
	%	%	%	%	%
Uzaktan eğitim derse devam etme konusunda rahatlık sağlamaktadır.	7,0	26,5	20,6	30,6	15,3
Evden, işyerinden ve diğer her alanda eğitim alabilme rahatlığı sağlamaktadır.	8,5	38,8	18,4	25,2	9,0
Uzaktan eğitim dersleri tekrar dinleme imkanı sağlamaktadır.	38,1	53,9	4,6	1,5	1,9
Vize ve final sınavların online olmasını destekliyorum.	15,8	29,4	19,9	15,8	19,2
Vize ve final sınavlarının online olması ders çalışma verimimi olumsuz etkiledi.	22,3	23,8	15,0	30,3	8,5
Uzaktan eğitim, uygulamalı derslerimizin etkili verilmesini olumsuz etkiledi.	44,7	32,8	13,1	7,3	2,2
Uzaktan eğitim modelindeki eğitim örgün eğitimden daha verimlidir	3,4	3,4	10,2	33,3	49,8
Uzaktan eğitim modelinin etkili bir eğitim olduğunu düşünüyorum.	3,6	8,7	19,2	35,0	33,5
Uzaktan eğitim bana bir şey katmadı.	15,5	21,1	23,5	32,5	7,3
Uzaktan eğitim yüzyüze eğitimin sağladığı olanakları sunamadı.	37,6	40,5	13,1	6,8	1,9
Uzaktan eğitimde verilen dersleri yeterince öğrendiğime inanıyorum.	4,9	19,4	26,9	30,6	18,2
Uzaktan eğitim dersleri hızlı işlendiğinden dinlemekte zorlanıyorum.	10,9	29,4	24,0	30,6	4,9
Uzaktan eğitim sistemine erişimde problemler yaşadım.	15,0	37,6	16,0	26,0	5,3
Uzaktan eğitim, uygulamalı dersleri öğrenmeyi kısıtlamaktadır.	42,0	38,6	10,7	7,0	1,7
Sisteme erişimde bir sorunla karşılaştığımda okulumdan teknik destek aldım.	4,6	30,1	27,7	32,0	5,6
Dersler ile alakalı bir sorun ile karşılaştığımda idari ve akademik destek aldım.	5,3	45,6	32,8	13,1	3,2
Üniversitemizin uzaktan eğitim derslerinin erişimine sunduğu imkânlar yeterlidir.	7,3	48,8	25,2	15,0	3,6
Uzaktan eğitim sayesinde devam zorunluluğundan muaf olmayı olumlu karşıyorum.	31,8	35,7	12,1	12,9	7,5
Uzaktan eğitim modelini yaşam tarzıma uygun buluyorum	9,0	14,8	21,1	31,1	24,0
Uzaktan eğitim gereksinimim olan eğitimler için uygun bir alternatif sunmaktadır.	8,5	16,7	25,0	30,6	19,2
Uzaktan eğitim öğrencileri ö daha aktif kılmaktadır.	2,7	5,1	14,1	43,7	34,5
Uzaktan eğitim öğrenciler için iyi bir öğrenme fırsatı sunmaktadır.	3,4	11,7	19,9	36,9	28,2
Eğitiminin en iyi şekilde gerçekleşmesi için örgün eğitim gerekli buluyorum.	58,5	26,5	7,5	5,1	2,4
Uzaktan eğitim ders çalışma şeklime uymamaktadır.	25,5	31,6	14,1	22,6	6,3

Öğrencilerin % 66,5'i (kararsız + katılmama) uzaktan eğitimin derse devam etme konusunda rahatlık sağlamadığını; %77,5'i uzaktan eğitimin, uygulamalı derslerin etkili verilmesini olumsuz etkilediğini; %93,2'si örgün eğitimin uzaktan eğitim modelinden daha verimli olduğunu; %36,6'sı uzaktan eğitimin kendilerine olumlu birşey katmadığı, % 63,4'ü ise kendilerine olumlu birşey kattığını; %78,1'i uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin sağladığı olanakları sunmadığını, %21,9'u sunduğunu; %75,7'si uzaktan eğitimde verilen dersleri yeterince öğrendiğine inanmakta; %40,3'ü uzaktan eğitim dersleri hızlı işlenmesinden dolayı dinlemekte zorlanmakta; %52,6'sı uzaktan eğitim sistemine erişimde problemler yaşamakta; %80,6'sı uzaktan eğitimin uygulamalı dersleri öğrenmeyi kısıtladığını; %76,2'si 19. uzaktan eğitimin yaşam stiline uygun bulmamakta, %23,8'i uygun bulmakta; %85'i uzaktan eğitimin öğrenciler için iyi bir öğrenme fırsatı sunmadığını, %15'i iyi bir öğrenme fırsatı sağladığını; % 92,3'ü uzaktan eğitim öğretim uygulamaları öğrenciyi daha aktif hale getirmediğini; %74,8'i uzaktan eğitim ihtiyaç duyduğu eğitimler için uygun bir alternatif olarak görmemekte; %85'i eğitimimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşimin gerekli olduğuna inanmakta; %57,1'i uzaktan eğitim ders çalışma şekline uymadığını, %42,9'u uyduğunu; %67,5'i uzaktan eğitim sayesinde derse devam zorunluluğundan muaf olmayı olumlu karşılamakta; % 50,9'u derslerle ilgili problem yaşadığında gerekli akademik ve idari desteği alabilmekte; %56,1'i üniversitelerinin uzaktan eğitim derslerinin erişimine sunduğu imkânlar yeterli bulmakta, %25,2'i kararsız kalmakta; %36,7'si sisteme erişimde problem yaşadığında teknik destek alabildiğini, %27,7'si kararsız ve %37,6'sı ise teknik destek alamadığını belirtmiştir (Tablo 3).

Tablo 4

Öğrencilerin Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri (Devam)

Görüşler	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
	%	%	%	%	%
Uzaktan eğitim gereksizdir.	15,8	12,4	21,8	39,6	10,4
Uzaktan eğitim etkisiz bir eğitim modelidir	21,1	20,6	21,8	28,6	7,8
Uzaktan eğitim öğrencilerin sosyalleşme gereksinimlerini engellemektedir.	46,6	29,6	9,5	9,5	4,9
Derslerin çevrimiçi işlenmesinin, öğrenmede yeterlidir.	2,9	13,1	23,8	43,4	16,7

Uzaktan eğitim modelinde hocalar yetersiz kalmaktadır.	6,6	19,9	26,9	36,4	10,2
Uzaktan eğitimde süreyi çok yetersiz buluyorum.	9,2	17,5	28,4	37,4	7,5
Eğitim materyalleri zamanında sisteme yüklenmektedir.	22,1	54,1	12,6	8,5	2,7
Sisteme erişimde sorunlar yaşadım.	12,6	39,3	16,7	27,2	4,1
Sınavlarda sınav süresi yetersizdi.	35,7	34,0	16,7	11,2	2,4
Ek sınav hakkı tanındı.	15,0	54,6	18,0	8,0	4,4
Ders notları ve kaynakları güncel bilgileri kapsamaktaydı.	18,7	66,5	8,3	5,1	1,5
Uzaktan eğitimde öğrenci pasif kalmaktadır.	36,2	38,8	13,8	7,3	3,9
Uzaktan eğitimde derslere giriş yaparak katılmış gibi gösterdim.	2,7	7,5	9,5	45,1	35,2
Uzaktan eğitimde derslerin içeriğini öğrenme için yeterli buluyorum.	4,9	21,1	25,0	31,6	17,5
Uzaktan eğitim modeli ile eğitimimiz devam etmelidir.	7,8	11,7	13,1	26,5	41,0
Bölümümüz müfredatı uzaktan eğitim için çok uygundur.	6,3	12,1	22,8	26,2	32,5
Uzaktan eğitim modeli ile mesleki uygulamayı etkili yapamadık	40,8	37,1	14,6	4,4	3,2
Öğrenme materyalleri yeterlidir.	4,4	24,3	29,4	27,9	14,1
Uzaktan öğretim öğrencilerinin örgün eğitim öğrencilerine göre ders geçmesi daha kolaydır.	24,3	34,0	17,2	16,0	8,5
Uzaktan öğretim, genellikle bir yüz yüze eğitim programını kazanamayanlar için uygundur.	17,2	29,1	23,1	21,1	9,5
Uzaktan öğretimden her yaşta birey, öğrenci olarak yararlanma olanağı sağlamaktadır.	14,8	52,2	20,9	6,6	5,6
Uzaktan eğitim, gelecekte yüz yüze eğitimden daha çok tercih edileceğini düşünüyorum	8,5	15,8	17,2	28,2	30,3
Uzaktan eğitimde süreyi çok uzun buluyorum.	4,6	11,9	29,6	45,1	8,7

Öğrencilerin %28,2'i uzaktan eğitim gereksiz bulmakta, %21,8'i kararsız ve %50,0'si gerekli bulmakta; %41,7'si uzaktan eğitimi etkisiz bir eğitim modeli olarak görmekte, %21,8'i kararsız ve %36,4'ü ise etkili bir eğitim modeli olarak görmekte; %76,5'i uzaktan eğitim öğrencilerin sosyalleşme gereksinimlerini engellediğini; %46,6'sı uzaktan eğitim modelinde öğretim elemanlarını yeterli görmekte, %26,9'u kararsız ve %26,5'i ise öğretim elemanlarını yeterli görmekte; %26,7'si uzaktan eğitimde süreyi çok yetersiz bulmakta, %28,4'ü kararsız ve %44,9'u yeterli bulmakta; %76,2'si eğitim materyallerinin zamanında sisteme yüklendiğini; %51,9'u sisteme erişimde sorunlar yaşamış; %69,7'si sınavlarda verilen süre yetersiz bulmakta; %69,6'sı ek sınav hakkı tanındığını; %85,2'si ders notları ve kaynakların güncel bilgileri kapsadığını; %75'i uzaktan eğitimde öğrencinin pasif kaldığını; %10,2'si uzaktan eğitimde derslere giriş yaparak katılmış gibi gösterdiğini; %26'sı uzaktan eğitimde derslerin içeriğini öğrenme için yeterli bulmakta, %49,1'i yetersiz bulmakta; %19,5'i uzaktan eğitim modeli ile eğitimlerinin devam etmesi gerektiğini, %13,1'i kararsız kaldığı ve %67,5'i ise devam etmemesi gerektiğini; %58,7'si sosyal hizmet bölüm müfredatının uzaktan eğitim için

çok uygun olmadığını; %77,9'u uzaktan eğitim modeli ile mesleki uygulamayı (mesleki uygulama aşamasında olan öğrenciler) etkili yapamadıklarını; %28,7'si öğrenme materyalleri yeterli bulmakta; %58,3'ü uzaktan öğretimde ders geçmeyi daha kolay bulmakta; %46,3'ü uzaktan öğretimin genellikle bir yüz yüze eğitim programını kazanamayanlar için uygun olduğunu; %67'si uzaktan öğretimden her yaştan birey, öğrenci olarak yararlanma olanağı sağladığını; %24,3'ü uzaktan öğretimin gelecekte yüz yüze eğitimden daha çok tercih edileceğini düşünmekte, %17,2'si kararsız ve %58,5'i ise uzaktan öğretimin gelecekte yüz yüze eğitimden daha çok tercih edileceğini düşünmemektedir.

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu kadın, minimum yaş 18, maksimum yaş 33, ortalama yaş 20,69 ve standart sapma ise 1,71 olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun kadınlardan oluşması sosyal hizmet mesleğini daha fazla kadın öğrencilerin tercih etmesinden kaynaklanmaktadır.

Öğrencilerin dörtte üçünün sürekli kullanabileceği bir internet ağına sahip olduğu ve dörtte birinin ise sürekli kullanabileceği bir internet ağına sahip olmadığı, yarısına yakını evindeki sabit internetten, yarısına yakını ise cep telefonundan ve küçük bir bölümü ise komşusunun ve işyerinin internetinden derslere erişim sağlamaktadır. Öğrenciler her ne kadar cep telefonlarından derslere erişim sağlasalar da cep telefonları bilgisayar, laptop ve tabletin sağladığı olanakları sağlamamaktadır. Karadağ ve Yücel'in (2020) çalışmasına katılan lisans öğrencilerinin, %63'ünün evinde internet bağlantısı bulunmakta, %37'sinin ise internet bağlantısı bulunmamakta, ayrıca öğrencilerin üçte birinin bilgisayar veya tabletinin olmadığı, dört biri ise internetlerinin veya bilgisayar/tablet vb. olmaması nedeniyle eğitimlerini sürdüremediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi (2020) tarafından yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre öğrencilerin, %23'ü çevrimiçi derslere katılmadığı, %75'i internet bağlantısı olmaması nedeniyle derslere katılmadıklarını ortaya koymuştur. Gerek bu çalışma ve gerekse Kırşehir Ahi Evran Üniversitesinin çalışması ve Karadağ ve Yücel (2020)'in çalışmasının sonuçlarına göre, "öğrencilerin önemli bir kısmının internet bağlantısı bulunmamakta, internet ve bilgisayar, laptop ve tabletlerinin olmaması nedeniyle eğitimlerini sürdüremediklerini görmekteyiz". Bu durum, uzaktan eğitim modelinin bir sınırlılığı olarak düşünülebilir ve öğrencilerin etkin bir şekilde online dersleri takipleri konusunda handikaplara sahip olduğunu gösterebilir. Ayrıca ülkemizdeki internet ağının yeterince yaygınlaşmadığının da bir göstergesi olarak düşünebiliriz.

Öğrencilerin üçte biri derslere erişimde internet erişimi ile ilgili sorun yaşamakta, yarısından fazlası bazen erişim sorunu yaşamamakta; yarısının kendine ait sabit bir bilgisayar veya laptopa sahip, ve diğer yarısının ise sabit bilgisayar, laptop ve tableti yok; çoğunluğunun internet açısından aynı anda uzaktan eğitim ile derse giren yakınları var, düşük bir oranda (%16,3) ders esnasında interneti sık sık kopmuş, yarısından fazlasının ara sıra kopmuş, dörtte birinin ise çok nadir kopmuş ve sadece % 3,6'sının hiç interneti kopmamıştır.

Buz ve Afyonoğlu (2021)'nin çalışmasına katılan öğrencilerin % 40,94'ü uzaktan eğitime erişimde problem yaşadığını; Selçuk, Gencer ve Karataş (2021)'in çalışmasına katılan sosyal hizmet öğrencileri, uzaktan eğitimde internet erişiminin, tablet ve bilgisayar gibi teknolojik araçların olmayışının derse katılımlarını olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre ülkemizde uzaktan eğitim ile ilgili olarak öğrencilerin yaşadığı en önemli sorunların başında internete erişim sorunları, öğrencilerin kendine ait bilgisayarını laptop veya tabletinin olmadığı ve sık olarak internet kesintileri yaşadıklarını ortaya koyan önemli sonuçlar olup ülkemizin internet altyapısının yetersizliğini, bilgisayar kullanımının yetersizliğini ve öğrencilerin bilgisayara ihtiyaçları olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin online derslere etkin bir şekilde katılımlarında bir diğer handikapın da bu olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin üçte ikisi uzaktan eğitimin derse devam etme konusunda rahatlık sağlamadığını belirtmiştir. Uzaktan eğitimde derse devam zorunluluğu olmaması nedeniyle bu durumun derslere devam etme konusunda öğrencilerin motivasyonunu olumsuz etkilediğini düşündürmektedir.

Öğrencilerin çoğunluğuna göre uzaktan eğitimin uygulamalı derslerin etkili verilmesini olumsuz etkilediğini ve ayrıca yine çoğunluğuna göre uzaktan eğitimin uygulamalı dersleri öğrenmeyi kısıtladığını ortaya koymaktadır. Aynı şekilde, Kürtüncü ve Kurt (2020)'un çalışmasına katılan hemşirelik öğrencilerinin %76,4'ü uygulamaya dayalı derslerin uzaktan verilmesinin yeterli olmadığını; Buz ve Afyonoğlu (2021)'nin çalışmasına katılan öğrencilerin % 87,9'u uygulamalı derslerin uzaktan eğitim yoluyla verilemeyeceğini; Selçuk, Gencer ve Karataş (2021)'in çalışmasına katılan sosyal hizmet öğrencilerinin uzaktan eğitim modelinde teorik ve uygulama derslerinin zorlaştığını belirtmişlerdir. Bu sonuçlar uygulamaya dayalı sosyal hizmet derslerinin uzaktan eğitim modeli ile verilmesinin etkin olmayacağı hususunda fikirler vermektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğuna göre örgün eğitimin uzaktan eğitim modelinden daha verimli olduğu, uzaktan eğitimin öğrenciler için iyi bir öğrenme fırsatı sunmadığını, uzaktan

eğitim yüz yüze eğitimin sağladığı olanakları sunmadığını, eğitimimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşimin gerekli olduğuna inanmakta, uzaktan eğitimde verilen dersleri yeterince öğrendiğine inanmadığı ve çoğunluğu uzaktan eğitimi ihtiyaç duyduğu eğitimler için uygun bir alternatif olarak görmemekte belirlenen(çalışmanın) önemli sonuçlardandır. Kürtüncü ve Kurt (2020)'un çalışmasına göre, öğrencilerin %85,3' ü uzaktan eğitim sistemi ile derslerin verimliliği konusunda endişeli olduğu, Keskin ve Özer Kaya (2020)'nin çalışmasının sonuçlarına göre, öğrencilerin %84,4'ünün web tabanlı uzaktan eğitimi yüz yüze eğitim kadar etkili bulmadığı, öğrencilerin %59,5'inin web tabanlı uzaktan eğitimin alternatif bir çözüm olduğunu ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla gerek bu çalışmanın bu sonuçları ve gerekse Kürtüncü ve Kurt (2020)'un ve Keskin ve Özer Kaya (2020)'nin yaptıkları çalışmanın sonuçları da örgün eğitimin öğrenciler tarafından daha etkili olarak görüldüğü, uzaktan eğitim modelinin yüz yüze eğitimin sağladığı olanakları sunmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin yarısından fazlası uzaktan eğitim sistemine erişimde problemler yaşamaktadır. Karadağ ve Yücel (2020)'nin çalışmasının sonucuna göre öğrencilerin %37'si uzaktan eğitim sisteminin ulaşılabilirliğinden memnun olmadığını, Üniversitelerinin ve fakültelerinin uzaktan eğitim hazırlıklarının bulunmadığını, dijital içerikler ve öğretim materyallerinin orjinal olmadığını, bu materyallerin öğreticilik düzeylerinin zayıf olduğunu, öğretim elemanlarının eğitimde öğretme becerilerinden yoksun olduğunu, kullandıkları uzaktan eğitim sistemlerinin yetersiz olduğunu; Keskin ve Özer Kaya'nın (2020) çalışmasına göre öğrencilerin %53.9 eğitimler sırasında teknik sorunlar yaşadığını, Serçemeli ve Kurnaz (2020)'in çalışmasının sonucuna göre ise öğrencilerin %38,6'sı sistemin kullanımında çok fazla (bağlantı, altyapı yetersizliği vb.) teknik problemin yaşadığını belirtmiştir.

Literatüre göre kişinin maruz kaldığı uyarıcı ne kadar çok ve çeşitli duyuya hitap ederse öğrenmenin kalıcılığı da o kadar artar (Dale, 1969). Yani sadece sözlü veya yazılı iletişim yerine, kişiye ilave sesli ve görsel uyarıcılar da sunulduğunda, kişi sunulan konu hakkında, ilk duruma göre daha fazla bilgiyi aklında tutar (Telli Yamamoto ve Altın, 2020). Hem bu çalışmada hem de alanda yapılan çalışmalar doğrultusunda yukarıda belirtilen handikaplara bağlı olarak öğrencilerin online eğitim sürecinde öğrenmenin tam manası ile gerçekleşmesi adına bir takım dezavantajlar yaşadıkları görülmektedir.

Öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitimin yaşam stiline uygun bulmamakta, büyük çoğunluğu uzaktan eğitimin öğrenciler için iyi bir öğrenme fırsatı sunmadığını ve uzaktan eğitim öğrenciyi daha aktif hale getirmediğini, ders çalışma şekline uymadığını belirtmiştir. Genç ve Gümrükçüoğlu (2020)'nin yaptıkları çalışmanın sonucuna göre öğrencilerin %38,0'i

uzaktan eğitim sürecinde dersleri için “hiç verimli çalışmıyorum” %35,3’ü “verimli çalışmıyorum” yanıtını vermiştir. Gerek bu çalışmanın ve gerekse Genç ve Gümrükçüoğlu (2000)’nin çalışmasının sonucuna göre öğrencilerin uzaktan eğitim modeline alışık olmadıkları ve bu yöntemin dersleri için verimli bir çalışma olanağı sağlamadığını göstermektedir.

Öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitimin kendilerine bir şeyler kattığına inandığını, derse devam zorunluluğundan muaf olmayı olumlu karşılamakta, derslerle ilgili problem yaşadığında gerekli akademik ve idari desteği alabilmekte, üniversitelerinin uzaktan eğitim derslerinin erişimine sunduğu imkânlar yeterli bulmakta, yarıya yakını uzaktan eğitimi gerekli bulmakta, yarısına yakını uzaktan eğitim modelinde öğretim elemanlarını yeterli görmekte, eğitim materyallerinin zamanında sisteme yüklendiğini belirtmektedir. Serçemeli ve Kurnaz’ın (2020) çalışması da bizim çalışmamızı desteklemekte olup, öğrencilerin %42,2’ si tarafından uzaktan eğitim merkezinin yeterli teknik destek sağladığı, %31,5’ i tarafından yeterli teknik destek sağlanmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde teknik destek alabildikleri ve üniversitelerin teknik altyapı desteği sağlama konusunda kendilerini geliştirdiklerini görmekteyiz.

Öğrencilerin çoğunluğu sınavlarda verilen süre yetersiz bulmakta, telafi sınavları için hak tanındığı, ders notları ve kaynakların güncel bilgileri kapsadığını, yarısına yakını derslerin içeriğini öğrenme için yetersiz bulmakta, çoğunluğu uzaktan öğretimde ders geçmeyi daha kolay bulmaktadır. Pandemi süreci ile birlikte üniversitelerde uzaktan eğitim modelinde öğrenci değerlendirme sistemlerinde farklı yöntemler kullanılmıştır. YÖK Değerlendirme Raporu (2020b)’na göre, üniversitelerin değerlendirmelerin %66’sı çevrimiçi sınavlar, %91’i ödev, %83’ü proje, %58’i ise kısa sınavı seçmiş ve verilen değerlendirme yöntemleri bir derste birden fazla değerlendirme yöntemi kullandıklarını ortaya koymaktadır. Karadağ ve Yücel (2020)’in çalışmasının sonucuna göre öğrencilerin %49’u uzaktan eğitimde kullanılan içerik ve öğretim materyallerinin dersin amacıyla örtüşmediğini, %53’ü uzaktan eğitimde kullanılan içerik ve öğretim materyallerinin orjinalliğinden memnun olmadıklarını ve her 100 öğrenciden 22’si uzaktan eğitimde kullanılan içerik ve öğretim materyallerinin öğreticilik düzeylerinden memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir.

Üniversite kampüs yaşam deneyimi normal şartlar altında öğrencilerin yaşamlarındaki en önemli unsurların başında gelmekte ve kampüslerin konumları ve içerisinde yer alan olanaklar gerek öğrencilerin gerekse öğretim elemanları ve çalışanların o kurumda yer almalarını cazip kılan faktörlerin başında gelmektedir (Telli Yamamoto, 2006).

Öğrencilerin çoğunluğu uzaktan eğitimin kendilerinin sosyalleşme gereksinimlerini engellediğini, uzaktan eğitimde öğrencinin pasif kaldığını belirtirken, küçük bir oran ise (%10,2) uzaktan eğitimde derslere giriş yaparak katılmış gibi göstermiştir. Buz ve Afyonoğlu (2021)'nin çalışmasına katılan sosyal hizmet öğrencilerinin %71,12'si oranında da sosyalleşmek için yüzyüze eğitimi istemektedir. Geleneksel örgün eğitimdeki bir dersteki sözel iletişimde öğretim elemanının payı %90'lara kadar yükselebilirken, uzaktan eğitim uygulamasında bu oran %15'e kadar gerileyebilir. Geri kalan payı öğrencilerin katkı ve görüşleri alabilmektedir. Bu sayede bilginin etkileşim yoluyla içselleştirilmesi amacına daha kolay erişilebilir. Horzum (2003), Kaya (2002), Tuncay (2020) ve Yurdakul (2005) çalışmalarına göre uzaktan eğitim öğrencilerin sosyalleşmesini engellemektedir. Araştırmanın bu sonuçları uzaktan eğitimin öğrencileri pasif dinleyici konumuna soktuğu ve sosyalleşmelerini engellediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, üniversitelerdeki örgün eğitim süreci öğrencilerin en önemli sosyalleşme araç ve kaynaklarından biri olduğu göz önüne alındığında, uzaktan eğitimin öğrencilerin bu sosyalleşme süreçlerini engelleyerek sekteye uğrattığını da ortaya koymaktadır. Bu durumda, öğrencilerin sosyalleşme gereksinimlerinin sağlanmasında örgün eğitimin önemini ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, uzaktan eğitim modelinin öğrencileri pasif dinleyici konumuna soktuğu ve yüzyüze eğitim ortamının sağladığı etkileşimi sağlamadığını da ortaya koymaktadır. Yüz yüze eğitimde öğrenciler zorunlu olarak da derste bulunmasını gerekse de dersteki öğretim elemanı ve sınıf arkadaşlarıyla da etkileşim sağlamaktadır. Buz ve Afyonoğlu (2021)'nin çalışmasına katılan sosyal hizmet öğrencilerinin %69,5'i uzaktan eğitimde sınıf içi iletişimin eksikliğinden dolayı bazı dersleri anlamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Ancak, uzaktan eğitimde uzun süreli olarak bir ekranı izlemenin yorgunluk ve bıkkınlık meydana getirdiği görülmektedir. Uzun süreli bir ekranı izleme yorucu ve tekrar izleme motivasyonunu azaltabilmektedir. Baltaş (2021), Covid-19 Pandemi sürecinde yaygınlaşan uzaktan eğitim modelinin hayatımıza girmesiyle birlikte en büyük değişim teknolojinin sunduğu olanaklar sayesinde iş ve eğitim hayatında yaşandığını belirtmiştir. Çalışanlar ve öğrenciler için pandemi öncesinde tatlı bir hayal olan evden çalışmak gerçek olunca, insanlar saatlerini trafikte harcamaktan kurtulmuştur. Böylece gün içinde uzun saatler video konferanslarla geçmeye başlamıştır. Fakat bu kez de yol yorgunluğunun yerini “zoom yorgunluğu” aldığını belirtmiştir.

Öğrencilerin yarısına yakını uzaktan eğitim modelinde öğretim elemanlarını yeterli görmekte ve diğer yarısı ise kararsız ve yetersiz görmektedir. Durak, Çankaya ve İzmirli (2020)'nin çalışmasına katılan öğrencilerin yaklaşık üçte biri öğretim elemanlarının uzaktan

eğitim sürecine hazır olmadığını, Genç ve Gümrükçüoğlu (2020)'nin çalışmasının sonucuna göre öğrencilerin %42'si öğretim elemanlarının performansından memnun olduklarını ve geriye kalan çoğunluğun ise memnun olmadıklarını ortaya koymuşlardır. Karadağ ve Yücel (2020) 'in çalışmasının sonucuna göre öğrencilerin %51'i öğretim elemanlarının öğretmen becerilerinden 'kötü' ve 'çok kötü' düzeyde memnuniyetsiz olup, %27'si "iyi" ve "çok iyi" düzeyde, %22'si ise "orta" düzeyde memnuniyet duymaktadır. Yine öğrencilerin %45'i öğretim elemanlarının süreçle ilgili bilgilendirme düzeylerine "çok kötü" ve "kötü", %38'i "iyi" ve "çok iyi", %17'si ise "orta" ifadeleri ile katılmıştır. Her 100 öğrenciden sadece 40'ı öğretim elemanlarının ulaşılabilirliğinden memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir. Gerek bu çalışma ve gerekse yukarıda belirtilen çalışmaların sonuçlarına göre öğrenciler yarısına yakını uzaktan eğitim sisteminde öğretim elemanlarının akademik performanslarını yetersiz görmektedir. Bunun öğretim elemanlarının da uzaktan eğitim modeline alışık olmamaları, hazırlıksız yakalanmaları ve deneyimsiz olmalarından kaynaklandığını düşünmekteyiz.

Öğrencilerin çoğunluğuna göre sosyal hizmet bölüm müfredatının uzaktan eğitim için çok uygun olmadığını, uzaktan eğitim modeli ile mesleki uygulamayı (mesleki uygulama aşamasında olan öğrenciler) etkili yapamadıklarını görmektedir. Kürtüncü ve Kurt (2020)'un çalışmasının sonucuna göre öğrencilerin %18,4'ü teorik derslerin uzaktan verilmesinin yeterli olduğuna katıldığını, %25,2'si kısmen katıldığını ve %56,4'ü katılmadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin yarısına yakını uzaktan öğretimin genellikle bir yüz yüze eğitim programını kazanamayanlar için uygun olduğunu, uzaktan öğretimden her yaşta birey, öğrenci olarak yararlanma olanağı sağladığını belirtmiştir.

Serçemeli ve Kurnaz (2020)'in çalışmalarının sonuçlarına göre, öğrencilerin %54,3'ü uzaktan eğitimle yürütülen derslerde neyin nereden geldiğini anlayamadıklarını, %44,1'i bu sistemde örgün öğretimdekinden daha iyi not alabileceğini, %37'si buna katılmadığını ve %18,9'u kararsız olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin yarısından fazlası ise uzaktan öğretimin gelecekte yüz yüze eğitimden daha çok tercih edileceğini düşünmemektedir. Keskin ve Özer Kaya (2020) yaptıkları çalışmanın sonucuna göre öğrencilerin %38,6'sı web tabanlı uzaktan eğitimin gelecekte kaçınılmaz olacağını, çoğunluğun (%61,2) web tabanlı eğitimin yaygın hale gelmesinin gerekli olmadığını ve yarısından fazlasının (%54,5) yaygınlaşmasının toplum için yararlı olmayacağını bildirdikleri saptanmıştır". Ayrıca, Buz ve Afyonoğlu (2021)'nin çalışmasına katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun (%65,09) uzaktan eğitimin gelecek dönemlerde de devam etmesini istemediklerini belirtmişlerdir. Sosyal hizmet öğrencileri ve gerekse diğer çalışmalara katılan

öğrencilerin çoğunluğu gelecekte örgün eğitimi uzaktan eğitime tercih ettiklerini görmekteyiz. Bunun öğrencilerin yaşadıkları internet erişimi altyapısı, araç ve gereç eksikliği, uzun süren ekranı izlemenin meydana getirdiği yorgunluk, uzun süreli olarak evde ekran başında kalmak zorunda bırakması ve uzaktan eğitimin öğrencilerin sosyalleşmelerini engellemesi, yüz yüze insan etkileşimin oluşturduğu ve sağladığı iletişim ve etkileşim kurma gereksinimlerini engellemesi nedenlerinden kaynaklandığını düşünmekteyiz. Çünkü insan biyopsikososyal bir varlıktır. Bu nedenle, biyolojik (beslenme, cinsellik gibi) psikolojik (duygusal, sevgi) ve sosyal (iletişim kurma, ait olma, etkileşim, geribildirim alma gibi) gereksinimleri olup bunların karşılanması karşılıklı yüzyüze iletişim kurma ve etkileşim sağlamakla gerçekleşebilir.

Teknolojik gelişmeler ve Covid-19 Pandemisi gibi durumlar nedeniyle uzaktan eğitimin bundan sonraki süreçte kuvvetli bir alternatif eğitim seçeneği olacağını ortaya koymaktadır. Ancak, sosyal hizmet gibi uygulamaları bir mesleğin derslerinin tamamen uzaktan eğitim modeli ile gerçekleştirilemeyeceği ve bunun yerine hibrit (uzaktan eğitim + yüzyüze eğitim) yöntem ile verileceği düşünülmektedir. Ayrıca, Amerika’da Amerikan Sosyal Hizmet Eğitim Konseyinin bir çalışmasına göre, uzaktan eğitimin genel müfredata oranına bakıldığında lisansın %15’ini tamamen çevrimiçi, %66’sını belirli derslerle sınırlı ve %19’unu ise sadece seçmeli dersler ile veren programlar mevcuttur. Yüksek lisansta ise müfredatın tamamında uzaktan eğitime başvuran programların oranı %21 olmuştur (Tuncay, 2020).

Öneriler

Öğrencilerin uzaktan eğitim sisteminden etkin yararlanmalarının sağlanması için Üniversitelerinin ve fakültelerin kullandıkları uzaktan eğitim sistemlerinin altyapısını tamamlamaları ve erişiminin kolaylaştırılması, dijital içerikler ve öğretim materyallerinin orijinalliğinin sağlanması, bu materyallerin öğreticilik düzeylerinin yükseltilmesi, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin uzaktan eğitim ile ilgili olarak eğitimde öğretme becerilerinin yükseltilmesi sağlanmalıdır.

Covid-19 Pandemi süreci dikkate alındığında ve pandemi sürecinden sonra da karma modeller (Uzaktan ve yüzyüze) eğitim, öğretim sürecinin devam edeceği varsayıldığında özellikle internet ağı, bilgisayar, laptop ve tableti olmayan öğrenciler için ucuz ve ödeme kolaylığı sağlayan kampanyaların YÖK ve sektör işbirliği ile başlatılması sağlanmalıdır.

Uzaktan eğitim modelinin etkililiği ile ilgili olarak YÖK tarafından öğretim elemanları, öğrenciler ve internet erişim firmaları ile konu hakkındaki görüşlerini detaylı olarak sorgulayan bilimsel araştırmaların yapılarak durumun ortaya konulması sağlanmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı ve YÖK tarafından Ortaokul, Lise ve Üniversitelerde bilgisayar ve uzaktan eğitim teknolojilerinin nasıl kullanılacağı konusunda müfredatlara ortak ve zorunlu derslerin konulması sağlanmalıdır. Pandemi süreci ve pandemi sonrası dönemde uzaktan eğitim ile verilen eğitim-öğretimin etkililiği karşılaştırmalı olarak araştırılmalıdır.

Bu çalışmanın verileri salgının sürecinin üç akademik yarıyılına kapsamaktadır. Bu nedenle salgın sürecindeki aksaklıklar daha çok ön plana çıkmıştır. Salgın sürecindeki 2021-2022 Güz Bahar döneminde bu veya benzeri çalışmaların yapılarak başlangıç aşamasındaki görüşleri ile sonrası arasında farklılık olup olmadığının ortaya konulması uzaktan eğitim modeli hakkında öğrencilerin görüşlerinin daha sağlıklı olarak değerlendirilebileceğini düşünmekteyiz. Bu nedenle bu çalışmanın tekrarlanmasını öneriyoruz.

Kaynakça

- Acar, H. ve Çamur Duyan, G. (2003). Dünyada sosyal hizmet mesleğinin ortaya çıkışı ve gelişimi, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 4(1), 1-19.
- Adamson, C. (2011). Getting the balance right: Critical reflection, knowledge and the social work curriculum. *Advances in Social Work & Welfare Education*, 13(1), 29-48.
- Alptekin, K., Topuz, S., ve Zengin, O. (2017). Sosyal hizmet eğitiminde neler oluyor? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(2), 50-69.
- Altındağ, Ö. ve Aykara, A. (2018). *Sosyal hizmet eğitimi*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Altıparmak, M. (2011). E-Öğrenme ve uzaktan eğitimde açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemleri. Akademik Bilişim'11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri Kitabı içinde (319-327. ss.). Malatya.
- Aydemir, Sevim, D. (2019). Sosyal hizmet mesleki uygulamasının sosyal hizmet öğrencileri açısından değerlendirilmesi (Y. Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, İstanbul.
- Baltaş, A. (2021). *Pandemi etkisi: "Zoom yorgunluğu"*. Habertürk Gazetesi İnternet Sayfası. <https://www.haberturk.com/pandemi-etkisi-zoom-yorgunlugu-3041918>. Erişim tarihi: 18.08.2021.
- Buz, S. ve Afyonoğlu, M.F. (2021). Sosyal hizmet öğrencilerinin Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitime yönelik değerlendirmeleri: Türkiye'nin yedi bölgesinde yedi il örnekleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet, Covid-19 Özel Sayı Cilt 1*, 247-269. DOI: 10.33417/1000515.
- Campanini, A. (2010). The challenges of social work education in Europe. *Psychologica*, 52(2), 687-700.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye'de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 203-212.
- Daniel, S.J. (2020). *Education and the Covid-19 pandemic*. Prospects, <https://doi.org/10.1007/s11125-020-09464-3>.
- Dale, E. (1969). *Audio-visual methods in Teaching (3 ed.)*. New York: The Dryden Press.
- Department of Health (2002). *Requirements for socialwork training*. London: Department of Health.

- Dündar, S., Candemir, Ö., Demiray, E., Genç Kumtepe, E., Öztürk, S., Sağlık Terlemez, M., Ulutak, İ. (2017). Anadolu Üniversitesi çalışanlarının açık ve uzaktan öğretime ilişkin tutumları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 187-227.
- Durak, G., Çankaya, S., İzmirli, S. (2020). Covid-19 Pandemi döneminde Türkiye'deki üniversitelerin uzaktan eğitim sistemlerinin incelenmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 14(1), 787-809. Doi: 10.17522/balikesirnef.743080.
- Ege, A. ve Altındağ, Ö. (2018). Sosyal hizmet akademisyenlerinin teknoloji kullanımlarının incelenmesi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 18(1), 73-89.
- Genç, M.F. ve Gümrükçüoğlu, S. (2020). Koronavirüs (Covid-19) sürecinde ilâhiyat fakültesi öğrencilerinin uzaktan eğitime bakışları. *Turkish Studies*, 15(4), 403-422, DOI:http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.43798.
- Horzum, B. (2003). Öğretim elemanlarının internet destekli eğitime yönelik düşünceleri :Sakarya üniversitesi örneği (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sakarya.
- IFSW (International Federation of Social Workers). (2014). *International definition of social work*. <http://www.ifsw.org/f38000138.html>. Erişim tarihi: 01.02.2022.
- Işıkhan, V., Erbay, E., Akçay, S. ve Ege, A. (2016). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin mezuniyet sonrası gelecek planları: Ankara, Başkent ve Hacettepe Üniversitesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 7-24.
- İşman, A. (2008). *Uzaktan eğitim (3. bsk)*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Karadağ, E., Yücel, C. (2020). Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(2), 181-192, <https://doi.org/10.2399/yod.20.730688>.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi (2020). *Kriz döneminde farklı bir yönetim yaklaşımı raporu*. www.ahievran.edu.tr. Erişim tarihi: 10. 08.2021.
- Keskin, M. ve Özer Kaya D. (2020). Covid-19 sürecinde öğrencilerin web tabanlı uzaktan eğitime yönelik geri bildirimlerinin değerlendirilmesi. *Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.

- Kürtüncü, M. ve Kurt, A. (2020). Covid-19 Pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 66-77.
- Özbay, Ö. (2015). Dünya’da ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 377-394.
- Özgül, E. Ceran, D., Yıldız, D. (2020). Uzaktan eğitimle yapılan Türkçe dersinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 49 (1), 395-412. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.776137>.
- Payne, M., Askeland, G.A. (2008). *Globalization and international social work : postmodern change and challenge*. Aldershot, England ; Burlington, VT: Ashgate.
- Saruç, S. ve Aslantürk, H. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin sosyal hizmet akademisyenleri perspektifinden değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(2), 421-438. DOI: 10.33417/tsh.849278.
- Simpson, D., Mathews, I., Croft, A., McKinna, G., & Lee, M. (2010). Student views on good practice in social work education. *Social Work Education*, 29(7), 729- 743, DOI: 10.1080/02615471003623192.
- Selçuk, O., Gencer, T.E. ve Karataş, Z. (2021). Sosyal hizmet öğrencilerinin covid-19 salgını ve uzaktan eğitim sürecine ilişkin tutumları ile psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(3), 967-994. DOI: 10.33417/tsh.931255
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 Pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Taylor, J. C. (2001). *Fifth generation distance education. (Higher education series Report No. 40 June, Australia Department of Education, Training and Youth Affairs, Higher Education Division)*, <http://www.dest.gov.au/archive/highered/hes/hes40/hes40.pdf>. Erişim tarihi: 15.10. 2021.
- Telli Yamamoto, G. (2006). University evaluation-selection: a Turkish case. *International Journal of Educational Management*, 7(20), 559-69.
- Telli Yamamoto, G. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34. <https://doi.org/10.32329/uad.711110>.
- Tuncay, T. (2020). Çevrimiçi sosyal hizmet eğitimi: fırsatlar ve engeller. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 18-25.

- Wang, C., Cheng, Z., Yue, XG ve McAleer, M. (2020). Risk management of Covid-19 by universities in China. *Journal of Risk and Financial Management*,13, 36-42. <https://doi.org/10.3390/jrfm13020036>.
- Yalın, H. İ. (2007). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. (19.baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S. (2004). *SPSS uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- YÖK (Yüksek Öğretim Kurumu) (2020a). *Basın açıklaması* (18.03.2020). <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx>. Erişim tarihi: 20.08.2021.
- YÖK Değerlendirme Raporu. (2020b). *Uzaktan Eğitime Yönelik Değerlendirme*. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitime-yonelik-degerlendirme.aspx>. Erişim tarihi: 04.04.2021.
- YÖK Atlas. (2022). YÖK Lisans Atlası: Sosyal Hizmet. <https://yokatlas.yok.gov.tr/lisans-bolum.php?b=10193>, Erişim Tarihi: 19.12.2021.
- Yurdakul, B. (2005). Uzaktan eğitim. (Ed. Ö. Demirel). *Eğitimde yeni yönelimler*. Ankara: Apegem Akademi.
- Walsh, C. A., Gulbrandsen, C. ve Lorenzetti, L. (2019). Research practicum: An experiential model for social work research. *Sage Open*, 9(2), 1–11.
- Zhong, R. (2020). *The coronavirus exposes education's digital divide*. The Newyork Times. <https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schoolscoronavirus.html>. Erişim tarihi: 18.08.

Yazarlar Hakkında

Prof. Dr. İshak Aydemir

Prof. Dr. İshak Aydemir Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde çalışmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet lisans, yüksek lisans ve doktorasını tamamladı. Çalışma alanları, aile ve çift terapileri, tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet, göç ve uyum sorunları, madde bağımlılığı, sosyal hizmet eğitimi gibi konularda çok sayıda bilimsel makale ve çalışması bulunmaktadır.

Posta adresi:

Tel (İş): +90 346 487 00 00

Eposta: ishak72@gmail.com

Doç. Dr. Vehbi Ünal

Doç. Dr. Vehbi Ünal, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde çalışmaktadır. Marmara Üniversitesinden İlahiyat lisans, din sosyolojisi alanında yüksek lisans ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde din sosyolojisi doktorasını tamamladı. Çalışma alanları, engellilerde toplumsal bütünleşme ve dindarlık, yaşlılık, yaşlılık politikaları, engellilik politikaları gibi konularda çok sayıda bilimsel makale ve çalışması bulunmaktadır.

Posta adresi:

Tel (İş): +90 346 487 00 00

Eposta: vehbiunal@gmail.com

Doç. Dr. M. Burak Gönültaş

Doç. Dr. M. Burak Gönültaş Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünde çalışmaktadır. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Adli Tıp anabilim dalından yüksek lisans ve İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsünde doktorasını tamamladı. Çalışma alanları, adli sosyal hizmet, çocuk ihmal ve istismarı, madde bağımlılığı, şiddet ve suç gibi konularda çok sayıda bilimsel makale ve çalışması bulunmaktadır.

Posta adresi:

Tel (İş): +90 346 487 00 00

Eposta: mburakgonultas@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Bülent Öngören

Dr. Öğr. Üyesi Bülent Öngören, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Seydikemer Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu Sosyal Hizmet Bölümünde çalışmaktadır. Muğla Üniversitesi Sosyoloji bölümünden lisans, yüksek lisans ve Ege Üniversitesinden sosyoloji doktorasını tamamladı. Çalışma alanları, aile, sağlık sosyolojisi, toplumsal değişme, engellilik, göç ve uyum sorunları, madde bağımlılığı, yaşlılık ve sosyal hizmet eğitimi gibi konularda çok sayıda bilimsel makale ve çalışması bulunmaktadır.

Posta adresi:

Tel (İş):

+90 0252 211 5753

Eposta:

bulentogoren@mu.edu.tr

SHU Nermin Kuruçay (Y. Lisans öğrencisi)

Sosyal Hizmet Uzmanı Nermin Kuruçay, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisidir. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Hizmet bölümünden lisans düzeyinde mezun olmuştur. Halen yüksek lisans öğrencisi olarak öğrenimine devam etmektedir. Çalışma alanları, sosyal hizmet eğitimi, yaşlılık ve engelliliktir.

Eposta:

kurucay.nrmn@gmail.com